

Willem Holleeder

Van Misdaad tot Mainstream

Joris Zomerdijk

Rob Leurs

BA Eindwerkstuk Universiteit van Utrecht

5-11-2012

Inhoudsopgave

Paragraaf 1

Inleiding

Paragraaf 2

Holleeder vs. Dutroux

Paragraaf 3

Hedendaags Sterrendom

Paragraaf 4

Historisch Sterrendom

Paragraaf 5

Evil 2.0

Paragraaf 6

Conclusie

Inleiding

“Holleeder: ik ben er weer

OVERVEEN - Topcrimineel Willem Holleeder is geenszins van plan zich te verstoppen. "Ik ben er weer", laat 'De Neus' weten. "En ik ga me niet verstoppen."

-De Telegraaf, 2012

Telegraaf.nl, 2012 Holleeder: "Ik ben er weer". *De telegraaf*. 31 januari

“Holleeder-tour door de Jordaan

AMSTERDAM - De Amsterdamse Jordaan was vandaag het toneel voor een wel heel opmerkelijke tour. Fans van de vandaag vrijgelaten topcrimineel Willem Holleeder werden in kogelvrije vesten rondgeleid."

- De Telegraaf, 2012

Telegraaf.nl, 2012 Holleeder-tour door de Jordaan. *De Telegraaf*, 24 oktober

W.F. Holleeder, Beroeps Crimineel

“Willem Frederik Holleeder (Amsterdam, 29 mei 1958) (alias De Neus wegens de omvang van zijn neus) is een Nederlands crimineel. Hij kreeg in 1983 bekendheid als een van de ontvoerders van biermagnaat Freddy Heineken. Nadat hij voor deze misdaad een gevangenisstraf had uitgezeten, zou hij zich hebben opgewerkt tot de top van de Amsterdamse misdaadwereld. Eind december 2007 werd hij tot negen jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens afpersing van vastgoedhandelaren. Op 3 juli 2009 werd hij in hoger beroep opnieuw tot negen jaar cel veroordeeld; de eis was tien jaar. Holleeder ging tegen het arrest in cassatie, maar de Hoge Raad verwierp dit beroep op 12 oktober 2010. Hiermee werd zijn veroordeling definitief. Op 27 januari 2012 werd Holleeder na het uitzitten van twee derde van zijn straf op vrijevoeten gesteld door Justitie. Hij had afgezien van proefverlof en dat werd gecompenseerd met een iets eerdere vrijlating, maar hij blijft echter nog wel een verdachte in een aantal zaken, die momenteel verder onderzocht worden.”¹

De Amsterdammer Holleeder, geboren en getogen niet ver van de Westerkerk in de Jordaan, die meer dan een derde van zijn leven achter slot en grendel gezeten heeft, is verantwoordelijk voor een aantal van de meest opmerkelijke misdaden en rechtszaken die Nederland heeft gezien in de afgelopen 50 jaar. Lid van een notoir gezelschap met namen als Soerel, Klepper en Mieremet (allen dood of achter tralies). Zijn misdaden waren georganiseerd, wreed en frequent. Een sleutelfiguur in de Amsterdamse en nationale onderwereld. Inmiddels is hij vrijgelaten, heeft de straf waarvoor hij veroordeeld is uitgezeten, maar is desalniettemin nog verdachte in aantal zaken waardoor hij nog een derde van zijn leven lang in het gevang kan belanden.

Volkskrant.nl, 2012. Van uberboef tot knuffelcrimineel. *De Volkskrant*, 12 oktober

Holleeder, zijn partners in crime en zijn misdaden zijn, als vanzelfsprekend, ook de media niet ontgaan. Krantenkoppen, nieuwsitems, tv-shows, biografieën en zelfs films zijn er verschenen over de misdadigers en Willem Holleeder is de afgelopen jaren de ster aan dit delicten-firmament Hij is

¹ Wikipedia.nl

uitgegroeid tot een persoonlijkheid met een BN'er status. Mensen willen met hem op de foto en vragen om een handtekening. Hij is een *hype* en staat in de mediale schijnwerpers.

*“Holleeder is hard op weg om een BN'er te worden. Eerder al schoof hij aan bij 538 DJ Ruud de Wild. En ook schrijft hij sinds begin september voor het tijdschrift de Nieuwe Revu. Verder verschijnt hij dikwijls openbaar met andere BN'ers en heeft hij een nummer gemaakt met Lange Frans.”*²

Dit onderzoek is niet bedoeld om te beantwoorden waarom Holleeder zo populair is en hoe dat is gekomen. Gezien de reacties vanuit de Nederlandse media is dit (een veroordeeld topcrimineel een (commercieel) mediaal podium verschaffen) echter wel iets nieuws en meningen hierover liggen ver uit elkaar. Aan de ene kant zijn er voorstanders van deze ontwikkeling die stellen dat vrijheid van meningsuiting een groot goed is, wat ook voor Holleeder geldt. Ook vinden sommige mensen dat hij een baan mag hebben, ook al is dit een 'mediaal podium':

*“‘Je zou het kunnen zien in het kader van een re-integratieproject’, zegt Noomen.’ (hoofdredacteur Nieuwe Revu) ‘De man heeft bijna 8 jaar gezeten, en heeft zijn schuld aan de samenleving betaald. Ook vanuit de reclassering wordt het normaal gevonden om weer werk te vinden. Laten wij dan de barmhartige Samaritaan zijn die hem een baan geven.’”*³

Aan de andere kant zijn er tegenstanders, die het vulgair noemen, de commerciële beweegredenen die er ogenschijnlijk aan ten grondslag liggen verfoeien en morele verloedering constateren.⁴

*“Zeker tien PLUS-supermarkten weigeren vanaf deze week het weekblad Nieuwe Revu te verkopen. Ze willen niet meewerken aan een omzetverhoging van het blad nu topcrimineel Willem Holleeder daarin een column schrijft.”*⁵

In zijn onderzoek *'The star of evil': Child murderer Marc Dutroux as a mediapersonality* analyseert dhr. Rob Leurs de representatie van deze Belgische horror-misdadiger in de media. In dat onderzoek, komt hij tot de conclusie dat de theorie over dit onderwerp niet toereikend is om Dutroux discursief als 'ster' te zien en heeft op twee punten aanpassingen. In dit onderzoek, waarin Willem Holleeder de *Star of Evil* is, wil ik bekijken of de representatie van Holleeder ook via die theoretische route te duiden is (dus of hij te plaatsen is in het *'Evil Star dispositief'* van Leurs) en daarbij te onderzoeken welke discursieve, theoretische en ideologische veranderingen de recente ontwikkelingen van het karakter Holleeder met zich meebrengen. Die ontwikkelingen ten opzichte van het dispositief van Leurs, kunnen worden gezien als een verschuiving. Holleeder's karakter krijgt een meer contemporaine aard en de betekenis ervan veranderd mee. De implicaties hiervan kunnen worden geanalyseerd door de theorie van Kevin Glynn in zijn boek *Tabloid Culture*, waarin hij de effecten van moderne media op het Habermassiaanse model van 'Openbaarheid' bestudeert.

Om het karakter van Holleeder, zoals deze gerepresenteerd wordt in de media, te kunnen plaatsen in Leurs' dispositief zal er gebruik gemaakt worden van bronnen uit de gehele periode waarin er verslag is gedaan van Holleeder, tot het moment dat hij de laatste keer werd vrijgelaten. Het meest recentelijke deel, (vanaf de dag dat Holleeder werd ontslagen uit de gevangenis (27-1-2012) tot het moment dat zijn eerste column verscheen (5-9-2012), en de recente ontwikkelingen

² Artiestennieuws.nl, 2012 Holleeder wordt een BN'er, *Artiestennieuws.nl* 5 oktober

³ Nu.nl, 2012 Ook Willem Holleeder heeft recht op een baan, *Nu.nl*, 4 september

⁴ Pauw en Witteman, VARA, Amsterdam, 4 okt 2012.

⁵ NOS.nl, 2012 PLUS-actie tegen column Holleeder. *NOS.nl*. 7 september

rondom zijn verschijnen in een televisieprogramma), heeft een andere functie. Dit omdat in deze periode Holleeder een vrij man is en, hoewel nog verdachte en zeker niet van alle blaam gezuiverd, actief lijkt te zijn in de beeldvorming over zijn eigen (re)presentatie in de media. Deze periode is om die reden theoretisch gezien interessant, omdat hier de case zich duidelijk afscheidt van die van Leurs.

Door de positie van Holleeder in de media, op de eerder genoemde manier, te analyseren, krijgt men wellicht een beter inzicht op dit onderwerp en de consequenties. Zoals gezegd, zal ik hierbij gebruik maken van de theorieën die Leurs hanteerde. Om daarna de (ideologische) implicaties van zijn (veranderde) 'status' te analyseren, zal ik gebruik maken van het discours over *Tabloid culture*, beschreven in het gelijknamige boek van Kevin Glynn. Dit naar aanleiding van de onderzoeksvraag:

“Hoe wordt Willem Holleeder gerepresenteerd in de media?”

Holleeder vs. Dutroux

Holleeder is een crimineel. Men kan simpelweg niet aan hem denken, zonder daarbij zijn criminele kant onbelicht te laten.

“Holleeder belandde in 1980, amper 22 jaar oud, voor het eerst in de cel wegens belastingontduiking met een aannemersbedrijf. Een jaar later werd hij opnieuw ingesloten, ditmaal omdat hij krakers eigenhandig uit de panden van zijn vastgoedvrienden had geslagen. In 1983 vestigde hij zijn naam als topcrimineel. In november van dat jaar gaf hij met zijn vriend Cor van Hout leiding aan het vijftal dat biermaganaat Freddy Heineken en diens chauffeur Ab Doderer gijzelde.”

“Stil is Willem Holleeder nog steeds. Maar onderdanig allang niet meer. De Amsterdamse recherche chef Jan Pronker zei vorig jaar nog dat Holleeder ‘vrijwel zeker’ een sleutelrol speelt in de reeks liquidaties van de afgelopen jaren. Hij is al de nieuwe godfather genoemd, de opvolger van ‘s lands beroemdste misdadiger Klaas Bruinsma, die in 1991 werd doodgeschoten.”⁶

Net zoals Dutroux is Holleeder wat dat betreft een *Evil Character*. Overeenkomend met Dutroux is het plegen van strafbare feiten hetgeen wat hem extraordinair genoeg maakt om te worden opgepakt door de politie en opgepikt door de media. Het is dat raakvlak wat het interessant maakt om de route die dhr. Leurs heeft gevolgd om Dutroux te analyseren, nog eens te nemen als het gaat om Willem Holleeder. Bij het bestuderen en analyseren van dit karakter, is het belangrijk om de representatie van Holleeder, net zoals Dutroux, te begrijpen als een *media character*, oftewel, een mediakarakter. Leurs haalt hierbij Hamon aan, voor de definitie daarvan:

[...] a bundle of relations of similarity, opposition, hierarchy and disposition (its distribution) which it enters into, on the plane of the signifier and signified, successively, with other characters or elements of the work. (Hamon, 1977)

Hierbij merkt Leurs ook op dat, hoewel karakters in relatie staan met andere karakters en daarmee betekenis genereren, een ‘karakter’ ook de ‘verlichamelijking’ is van sociale norm(en) en/of waarde(n). (Fiske 1987, p. 118). Maar Holleeder, frequent en al lange tijd aanwezig in de media, is geen ‘gewoon’ karakter te noemen. Hij is een *star*, of ‘ster’. Maar wat is precies een ster, en wat voor discursieve plek neemt een dergelijke (theoretische) entiteit in? En hoe verschilt dat met een *Evil Star* zoals Dutroux of Holleeder? Leurs behandelt hierover een aantal theorieën, waarbij eerst het onderscheid wordt gemaakt tussen een film-, en televisiester. Maar, net zoals bij de case van Dutroux, is het ook relevant om vervolgens het karakter van Holleeder uit zijn contemporaine context te zien, in een historisch perspectief. Door deze twee ‘sterren’ te vergelijken (gelet op de ‘eerste periode’ van de case waarin Holleeder nog niet vrij was en geen column had) ten opzichte van het ‘sterren-discours’, zal duidelijk worden dat Holleeder voldoet en past in het *Evil Star*-dispositief van Leurs, maar dat de case van Holleeder wel nieuwe theoretische en ideologische consequenties met zich meebrengt.

⁶ VN.nl, 2005. De methode-Holleeder. *Vrij Nederland*. 12 november

Hedendaags Sterrendom

Leurs in zijn onderzoek, maakt onderscheid tussen twee soorten sterren, elk met zijn eigen eigenschappen en theoretische en ideologische implicaties. Ten eerste is er de televisiester, of (zoals Dyer het noemt:) *celebrities*. Deze categorie sterren, waar bijvoorbeeld nieuwslezers, presentators en real-life sterren onder vallen, zijn simpelweg 'bekend om het bekend zijn': we herkennen ze van de vorige keer dat ze verschenen op de televisie, of werden gerepresenteerd in andere media. (Dyer, 1998)

Filmsterren daarentegen zijn niet alleen bekend om het bekend zijn, en daarmee nemen ze een andere discursieve positie in dan televisiesterren. Dyer omschrijft vier tegenstrijdige kenmerken van filmsterren, waarmee karakters van filmsterren beschreven kunnen worden. Ten eerste kunnen volgens Dyer filmsterren een representatie zijn van zowel artistieke als commerciële waarden. Ook kunnen ze als zowel de dominante als de oppositionele ideologie representeren. Tevens zijn ze een symbool van het individu terwijl ze ook algemene waarden voorstellen. Het vierde en laatste kenmerk dat Dyer benoemt, waar Leurs het meeste nadruk op legt: Filmsterren zijn zowel *ordinary* of 'normaal', als *extraordinary*, 'niet normaal'. (Dyer, 1998) Deze schijnbaar ingewikkelde tegenstelling is bij nader inzien niet zo vreemd. Leurs legt het als volgt uit:

"Identifying the extraordinary within a star is not difficult: in their films, people like Bruce Willis and Arnold Schwarzenegger can apparently deal with the whole world. Off the screen they are almost as succesful: both are joint directors of a chain of restaurant (...)." (Leurs, 2010 p. 7)

Daarna haalt hij Dyer opnieuw aan die een verklaring geeft waaróm mensen filmsterren als 'normaal' zien, terwijl zij aantoonbaar levens lijden wat (door de roem, status en grote geld) voor een grote meerderheid (niet-filmsterren) onbereikbaar lijkt:

"[...] stars represent what are taken to be people typical of this society; yet the types of people we assume characterise our society may nevertheless be singularly absent from our actual day-to-day experience of society; the specialness of stars may then be that they are the only ones around who are ordinary!" (Dyer, 1998 p. 43)

Leurs stelt dat sterren dus níet normaal zijn, maar normaal lijken. Dit 'normale' is nodig om het imago van de ster een 'lichamelijke' kant te geven. Door dit, gefragmenteerde, in meerdere media gerepresenteerde imago, hebben de karakters van filmsterren een mate van openheid, en meerdere betekenissen. Dit wordt ook wel een 'rond karakter' genoemd.

Als we de zojuist besproken eigenschappen van televisie-, of filmsterren toetsen aan het karakter Holleeder, zijn een aantal dingen opmerkelijk. Om te beginnen is Holleeder niet te classificeren als televisiester of *celebrity*. Hij is immers 'beroemd' om zijn misdaden en niet alleen om het feit dat hij al veelvuldig onderwerp van vele media is geweest.

Is de kwalificatie 'filmster' dan wel accuraat? Ook dat lijkt problematisch omdat Holleeder simpelweg geen acteur of ander bewonderingswaardig persoon is, maar bekend staat om zijn *Evilness*. Toch voldoet hij gedeeltelijk aan de aspecten, en heeft dat gemeen met de case van Leurs. Net als Dutroux is het moeilijk om Holleeder 'normaal' te noemen, omdat het karakter in Nederland symbool staat voor de Amsterdamse onderwereld. Hij is nergens anders bekend van dan het plegen van strafbare feiten en deelt deze (lugubere) eigenschap met het karakter Dutroux. Leurs concludeert, met betrekking tot het 'filmster gehalte' van Dutroux:

"It is impossible to call him an ordinary person; Dutroux is not a 'round character'. Nowhere does he become ordinary. He has the image of being exceptionally evil without being ordinary at the same time. He thus partly shares the features of a film star: he is incomplete and extraordinary, but he is never ordinary." (Leurs, 2010 p. 13)

Reflecterend op Holleeder, kan dezelfde aanname worden gedaan: ook het concept van een filmster past niet helemaal bij zijn karakter. Hij representeert ogenschijnlijk geen *"typical way of behaving"* (is dus wel *extraordinary* te noemen in zijn slechtheid, maar niet *ordinary*), en blijft, volgens de redenatie van Leurs, een eendimensionaal karakter. Het karakter Holleeder, tot aan zijn vrijlating in januari 2012, voldoet dus slechts op enkele manieren aan de eigenschappen van hedendaagse sterren. Daardoor is het problematisch om hem, op dat moment, te zien als 'moderne ster'. Net zoals Leurs in zijn onderzoek naar *'The Star of Evil'*, is het relevant om uit een niet contemporair perspectief te kijken naar de sterrenstatus van Holleeder.

Historisch Sterrendom

Ook in vroegere tijden was er sprake van sterren. Net zoals nu, waren er toen karakters die bekender waren dan anderen, maar deze hebben wel een andere discursieve positie vergeleken met de sterren van nu. Om het sterrendom van Dutroux verder uit te diepen, past Leurs deze theorie toe op zijn case. Hij legt de link naar dit type sterren door een onderscheid te maken tussen verschillende soorten 'helden', die hij op een 'grotere afstand van het publiek' plaatst:

"The ideal behaviour of former stars is based upon a larger distance towards the audience. Gods and heroes fulfil an exemplary function; they are the inaccessible ideal that people strive towards but can never reach." (Leurs, 2010)

Deze *exemplary function*, voorbeeldfunctie, die de 'oude helden' representeren, is door de geschiedenis heen veranderd. Strate stelt dat dit te maken heeft met de modernisering van de media. Strate benoemt drie typen helden, namelijk de contemporaine *Electronic Hero*. Zijn voorganger, de *Typographic Hero*, en de originele *Oral Hero*.

De elektronische held, is volgens Strate eigenlijk helemaal geen held. Dit soort held is alleen aanwezig in de context van onze moderne, snelle *"telecommunication"*, waardoor een held uit dit 'tijdperk' discursief erg verschilt van zijn voorgangers. Een elektronische held, is *"[...]Ordinary, just like us"*. (Strate, 1994) Leurs merkt hierbij op, dat hij gelijkenis ziet met wat Dyer over televisiesterren of *celebrities* stelde. Wat de *typographic hero* onderscheidt van zijn opvolger, is dat deze karakters realistisch en sterfelijk zijn. Ze zijn bekend om hun ideeën, intellect en creatieve productie. *"It is the mental, not the physical, that is emphasized"*. Het verschil tussen feit en fictie in de tijd van deze helden, was duidelijk. (Strate 1994)

Orale, en tevens de oudste categorie helden, zijn volgens Strate *"out of proportion"* en *"larger than life"*. Hierbij kan gedacht worden aan Mozes die de zee splitste, Zeus die met bliksem smeed en Jesus die water in wijn kon veranderen. Dit soort helden, die slechts in mondeling overgebrachte verhalen konden bestaan, zijn daarom vaak voorspelbaar als in een cliché, onpersoonlijk en algemeen. Ze stonden ver weg van het publiek doordat ze onhaalbare idealen representeerden. Om accurate, mondelinge overdracht makkelijker te maken, bleven deze karakters verstoken van teveel specifieke persoonlijke eigenschappen (ze bleven gesloten en 'vlak') en waren

hun verhalen dramatisch en “*conflict-oriented*”. Ze delen echter wel de eigenschap met contemporaine sterren dat het vaak ging om geliefde en representatieve karakters. (Strate, 1994)

Hoe valt Holleeder te plaatsen in deze theorieën over ‘klassieke sterren’? Hij deelt een aantal eigenschappen met de orale held, die ook bij Dutroux herkenbaar zijn: het karakter Holleeder is ‘*over the top*’ crimineel, zijn hele voorkomen en imago is daarvan doordrongen. Zijn ‘verhaal’ is voortdurend in conflict (of het nu met andere criminelen, justitie of zichzelf is) en het dramatische ervan is ook duidelijk (denkende aan de geromantiseerde Amsterdamse ‘penoze’). BRON Hounog toch eens op

Dit komt overeen met de analyse van Leurs, die dezelfde overeenkomsten ziet met Dutroux. Ook in vergelijking met de typografische held, is een overeenkomst te herkennen tussen Holleeder en Dutroux: ze delen dezelfde overeenkomst én hetzelfde verschil. Net zoals bij Dutroux heeft het karakter van Holleeder het eigenschap ‘sterfelijkheid’ en zijn de mentale connotaties die men heeft, namelijk het herkennen van een *Evil Star* bij Holleeder en Dutroux, een eigenschap van de typografische held. Ook is het bij beide cases het geval, dat ze beide op hetzelfde punt afwijken van een andere eigenschap van de typografische held, namelijk dat feit en fictie door elkaar heen lijken te lopen. BRON LEURS

“Knap gedaan, maar ik weet niet wie er onder mijn naam twittert. Ik snap ook niet dat mensen geloven dat ik dat beheer. Ik zou het eigenlijk wel moeten doen want ik ben blijkbaar populair bij twitteraars”, aldus Holleeder.”⁷

Om nu Holleeder volledig te kunnen begrijpen als (*Evil*) *Star* moeten er volgens Leurs twee aanpassingen worden gemaakt op de bestaande theorieën over het sterrendom. De eerste, Leurs vind dit een nogal duidelijke adaptatie, is het geen gegeven dat ‘sterren’ per definitie een positieve representatie belichamen. Een ster is dus niet perse ‘goed’. De tweede, maakt notie van ‘*heteroglossia*’.

Een heteroglossische teksten bevat meerdere betekenissen, in tegenstelling tot een monoglossische tekst die slechts één betekenis omvat. (Reeves 1987, p. 151-152.) Een ster is heteroglossisch van aard: het discours van een ster heeft meerdere betekenissen (zoals omschreven in de analyse van de ‘filmster’). Toch is het karakter van de ster Holleeder niet heteroglossisch. Net zoals bij Dutroux is Holleeder niet “multi-interpretabel”, hij blijft slecht in elke context. (Leurs, 2010) En ook is in beide gevallen geen sprake van een absoluut monoglossische tekst, de betekenis van hun karakters zijn namelijk ook niet strikt eenduidig. Dit kan volgens Leurs omdat Dutroux, en Holleeder op een vergelijkbare manier, deel uitmaakt van een:

“[...] “Opprobrious discourse”. This is a kind of moralizing discourse which reproaches and rebukes, which scolds and condemns, which expresses disapproval of actions or individuals. It is discourse which carries the implication that the actions are shameful or disgraceful, and hence that the actions bring shame, disgrace, or discredit to the individual or individuals who performed them.” (Thompson, 1997)

⁷ AD.nl, 2012 Holleeder: ik zit helemaal niet op Twitter. *Algemeen Dagblad*. 23 oktober

Dit ziet hij in het verlengde van wat Reeves stelt, namelijk dat sterren het “discours zijn van een geïndividualiseerde sociaal type” en “een strategisch socio-ideologisch wereldbeeld” representeren. (Reeves, 1987) De karakters van Dutroux en Holleeder kunnen gelezen worden als ‘sterren’ of ‘helden’ die de zowel door Reeves toegekende historische eigenschappen bevatten, als enkele van hedendaagse en historische sterren. Dit kan volgens Leurs, mits het ten eerste, niet wordt gedaan met een ‘verplichte’ positieve connotatie, en ten tweede, met het besef dat het niet gaat om een heteroglossische of ‘open’ tekst, maar dat de *Evil Star* deel uitmaakt van een opprobious discours. Via de theoretische weg van Leurs, is Holleeder dus te begrijpen als een ster, een *Star of Evil*, waarbij Dutroux te zien is als het discursieve voorbeeld van die status. (Leurs, 2010)

Evil 2.0

Dutroux, ster der sterren als het om *Evilness* gaat, zit nog altijd in de gevangenis. Recentelijk werd het bekend dat hij om verlof heeft gevraagd en binnenkort in aanmerking komt om te procederen voor vervroegde vrijlating. Volgens betrokkenen is hier echter weinig kans op, en zal Dutroux tot in de lengte der dagen achter slot en grendel verblijven.⁸ Holleeder is echter op vrije voeten, en zolang hij zich houdt aan de voorwaarden van zijn vrijlating en niet wordt veroordeeld in nog lopende zaken tegen hem, zal hij dat ook blijven. Hiermee lijkt er een nieuwe dimensie te ontstaan in het ‘*Evil Stardom*’ van Holleeder. Hij kan er voor kiezen interviews te geven, commentaar te leveren op zijn verleden, (digitaal) sociaal te netwerken, betaald een column schrijven, model te staan voor merken en, meest recentelijk, te verschijnen in televisieformats. Zijn *Evilness* staat echter niet ter discussie, nergens wordt verzuimd te melden dat het over de crimineel Holleeder gaat. Wat betekent dit voor zijn status? En is er een misschien nog een aanpassing noodzakelijk wat betreft het *Evil Star* dispositief van Leurs?

“Stars [...] embody social roles. The characters that stars personify carry ideological meanings. Their connotations do not stem from random ideologies; stars (partly) reproduce the dominant ideology. Ideologies can be seen as sets of ideas with which people collectively try to understand their life/world. Some ideologies are dominant: ‘Any dominant ideology in any society presents itself as the ideology of that society as a whole’” (Dyer 1998, p. 8)

In het licht van de theorie van Leurs, die *Evil Stars* ziet in relatie tot het opprobious discours, is het dus belangrijk om te blijven bedenken dat zij deel uitmaken van dat discours omdat ze door hun inherente slechtheid op een bepaalde manier voldoen aan de eigenschappen van hedendaagse en (vooral) historische typen helden en daardoor wel degelijk een dominante ideologie vertegenwoordigen, zei het op een andere manier dan niet-slechte sterren. Maar de positie van Holleeder verschuift discursief gezien door het hebben van een column.

Op de eerste plaats veranderd zijn invulling van het profiel van typografische of orale helden. Door het hebben van een column in een modern tijdschrift, journalisten te woord te staan en op te treden in televisieprogramma’s (: gerepresenteerd en gereproduceerd worden in contemporaine media) lijkt zijn positie grotendeels te verschuiven naar wat Strate een *electronic hero* noemt. Maar ook de contouren van een *typographic hero* worden duidelijker zichtbaar: zijn karakter krijgt de kans om zich te ontwikkelen, waarheden te claimen en de mentale connotatie die hij met zich meedraagt rechtstreeks te beïnvloeden. De categorie *oral hero* lijkt nauwelijks meer van toepassing, zonder dat hij zijn ‘eenzijdige slechtheid’ hierbij verliest.

⁸ Parool.nl, 2012 Marc Dutroux denkt dat het perfect mogelijk is dat hij vrijkomt, *Het Parool*, 3 oktober

Door die verschuiving naar het domein van de *electronic hero*, moet het karakter Holleeder opnieuw bekeken worden vanuit het perspectief van de contemporaine ster. En nu voldoet Holleeder wel aan voorname eigenschappen daarvan.

Een *celebrity* is hij nog steeds niet. Wat betreft het dispositief van een filmster, waar Holleeder initieel veel van verschilde, was eerst op hem van toepassing dat hij alleen de eigenschappen extraordinair en incompleet deelde. Zijn overeenkomst met Dutroux, het feit dat ze beiden niet normaal (extraordinair) waren, verdwijnt echter. Holleeder krijgt door zijn column (en andere optredens in de media) simpelweg de ruimte om zich uit te drukken over zaken die niks van doen hebben met zijn crimineel zijn⁹, zonder dat hij daarbij zijn bestaansrecht als *mediapersonality* (zijn *Evilness*) verliest en maakt daardoor de stap naar het normale, of beter gezegd, naar het normaal *lijken*. Net als een filmster.

Om de implicaties daarvan duidelijk te maken moet worden gekeken naar de relatie van *Evil Star* Holleeder ten opzichte van het opprobious discours, en hoe de ideologische aspecten van het filmster-zijn daarin meewegen. Zoals gezegd door Dyer reproduceren filmsterren (gedeeltelijk) de dominante ideologie van een cultuur, en hun handelen in relatie tot het karakter dat ze representeren is onderhevig aan culturele regels en restricties, ideologische normen en dito betekenissen (denk aan de definitie die Hamon gaf van een karakter). 'Conventionele' filmsterren, zonder inherente '*Evilness*', doen dit niet altijd vlekkeloos. Schandalen zijn er dagelijks, en vele helden, filmsterren en *celebrities* zijn hun status kwijtgeraakt door het overtreden van (ideologische) regels, die hun oorsprong vinden in het (dominante) opprobious discours. Holleeder, nu als 'niet-conventionele' filmster, lijkt vanaf de andere kant dit theoretische domein in te komen: zijn *Evil*-karakter is onderdeel van het opprobious discours, maar heeft door een column de discursieve eigenschap *heteroglossia* en lijkt hij vrij van opprobieuze druk, wat hem een opmerkelijke (sterren)status geeft. Het is deze discursieve verschuiving dat, in het licht van de ideologische implicaties die sterren en helden hebben, kan worden gezien als een verschuiving van het opprobious discours

In zijn boek "*Tabloidculture*" legt Kevin Glynn een relatie tussen *tabloid* en het theoretische model van de *Public Sphere*, zoals Jurgen Habermas dit omschreef. Het Habermassiaanse model van de geïdealiseerde 'openbaarheid' gaat uit van een (fysiek) sociaal forum, waarin burgerlijke 'belangen' (die liggen tussen regering en commercie) kunnen worden gearticuleerd door intellectuelen die, door middel van debat en rationele argumenten, tot een maatschappelijk wenselijke consensus willen komen. BRON

In de context van *tabloidmedia* (deze term wordt gebruikt als benaming voor een contemporaine manier van representeren en produceren in verschillende media), schrijft Glynn over deze 'openbaarheid':

(...) "the concept of 'the public' presumes a level of coherence, consensus and homogeneity that is highly dubious, especially under contemporary social conditions. In fact, many forms of popular knowledge that circulate through tabloid media clearly point out toward some of the serious difficulties that beset the central Habermasian claim for the possibility of a universal consensus capable of mediating between different social standpoints" (..) (Glynn, 2000 p. 16)

⁹ <http://www.lindamagazine.nl/2012/09/05/holleeder-schrijft-column-voor-nieuwe-revu/>

Deze problematische relatie tussen *tabloid* en 'openbaarheid' heeft volgens Glynn te maken met de structurele neiging van tabloidmedia om geen onderscheid te maken tussen feiten en fictie, en zonder problemen zaken representeert en reproduceert als 'realiteit', simpelweg door het te representeren. (Glynn, 2000 p. 46-47) Hieruit voortkomend is wat Baudrillard noemt '*obscenity*', die ontstaat bij het "imploderen" van de afstand tussen de 'representatie van' en het 'gerepresenteerde'; er wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen de twee verschillende betekenissen van deze twee entiteiten. Obsceniteit in de media, heeft "fascinatie" als gevolg. Een vorm van engagement die zijn oorsprong niet vind in rede of betekenis, maar in spektakel. (Glynn, 2000) De 'waarheid' is daarmee in het geding:

"(...)the very definition of the real becomes, that of which is possible to give an equivalent reproduction(...)"(Baudrillard, 1987)

Baudrillard relateert deze ontwikkeling echter niet aan tabloid als genre of werkwijze, maar aan "*contemporary imagistic media*". Net zoals Leurs en Strate, relateren Glynn en Baudrillard de vooruitgang in (mediale) technologie aan het proces van betekenisgeving. Moderne representaties 'verliezen' hun betekenis door het ontbreken van 'afstand' en onderscheid tussen feit en fictie. *Tabloidmedia* en *obscenity* (en ook de veranderlijke discursieve aard van historische helden) kunnen worden gezien als gevolg hiervan.

De verschuiving van 'Holleeder' ten opzichte van het van het 'sterren-discours' heeft echter niet plaatsgevonden onder invloed van (mediale) modernisering: zijn discursieve status is veranderd omdat hij sinds zijn vrijlating actief is in de beeldvorming van zijn karakter. Maar door dat verschuiven naar het domein van de *electronic hero*, lijkt zijn representatie ook onder invloed van *tabloidmedia* en de daar uit voortkomende *obscenity*. Daarom is het relevant om te bekijken wat dat doet met de betekenis van Holleeders' 'sterrendom'.

Denkende aan zijn relatie tot het opprobious discours, is de betekenisgeving aan het karakter Holleeder te zien als ideologische representatie van (dominante) culturele normen en waarden, waarin hij gerepresenteerd wordt als voorbeeld van hoe het *niet* moet (een *Evil Star* waarvan Dutroux volgens Leurs het meest exemplarische voorbeeld is). De betekenis van het karakter Holleeder, is echter onderhevig aan *obscenity*, waarbij de afstand tussen '*signifier*' en '*signified*' verdwijnt waardoor 'waarheid' of 'realiteit' op een obscene manier tot stand komt. Omdat het karakter Holleeder deel uitmaakt van het opprobious discours, is het de vraag of dat discours en de betekenis ervan onder invloed van *obscenity* veranderd of een nieuwe invulling krijgt. Dit is denkbaar: Holleeder als *Evil Star*, treedt het domein van het 'normale' binnen. Zijn relatie tot het opprobious discours (die eerder als 'niet normaal' werd gezien) veranderd daardoor mee. De representatie van dat discours, aanwezig in de representatie van Holleeder, is op die manier ook onder invloed van *tabloid* en *obscenity* en verliest daardoor zijn betekenis en 'waarheid'.

Conclusie

Door de ontwikkelingen van het karakter Holleeder discursief te analyseren volgens de methode van dr. Leurs, is gebleken dat hij een unieke status heeft. Het is niet mogelijk om Holleeder als één soort ster te zien, en als we hem wel aan de respectievelijke eigenschappen toetsen, voldoet hij gedeeltelijk maar blijft in ieder opzicht uniek. In tegenstelling tot Dutroux neemt Holleeders karakter zijn inherente '*Evilness*' en daardoor zijn relatie tot het opprobious discours, mee naar het domein

van de contemporaine filmster en dus het 'normale', en daarmee ook binnen de dominante ideologie aangezien filmsterren daar theoretisch gezien een deel van reproduceren. Dit kan, onder invloed van *tabloid* en *obscenity*, ten koste gaan van de representatie van 'waarheden'. In relatie tot het (dominante) opprobious discours betekent dit dat dit discours ook aan verandering onderhevig is, maar dat dat niet te maken heeft met de modernisering van media. Het zijn de ontwikkelingen van het karakter Holleeder die hier klaarblijkelijk een rol in spelen, en daardoor kan Holleeder gezien worden als een exemplarisch voorbeeld van de (veranderlijke) relatie tussen *Evil Stars* en het opprobious discours

Wellicht beantwoordt dit inzicht vragen over hoe te kijken naar problemen omtrent (negatieve) beeldvorming in de media, en wat voor invloed dat op onze culturele waarden en normen heeft (de vraag is namelijk niet of het wenselijk is of niet: deze case laat zien dat het gebeurt los van de eventuele consequenties). Een interessant vervolgonderzoek zou kunnen zijn, wat voor psychologische gevolgen het 'sterrendom' van Holleeder heeft op het proces van betekenisgeving en ethiek. Wat duidelijk is geworden, is dat de scheidslijn tussen 'goed' of 'fout' tegenwoordig mediaal gezien niet binair meer is. Discursief verschuivende *Evil* karakters zoals Holleeder veroorzaken dat ogenschijnlijk. De gevolgen en implicaties daarvan, zijn wellicht een onderwerp voor verdere (mediagerichte) antropologische, psychologische of sociale studies.

Literatuurlijst

Baudrillard, Jean, *'The Evil Demon of Images'*. In; Glynn, Kevin. *'Tabloid Culture'*. London: Duke University Press. p. 49

Dyer, Richard, *Stars*, London, BFI, 1998.

Fiske, John, *Television culture*, London, Routledge, 1987.

Glynn, Kevin, *'Tabloid Culture. Trash taste, Popular Power and the transformation of American Television'*, London, Duke University Press, 2000

Hamon, Philippe, 'Pour un status sémiologique du personnage'. In: Barthes, R. e.a., eds. Ph. Hamon. Poétique du récit. Parijs: Seuil. Geciteerd in: Fiske, J., 1987. *Television culture*. London: Routledge. P. 157-158.

Leurs, Rob, The 'star of evil'. Child murderer Marc Dutroux as a media personality, *Communication Studies* 7,2 (2010)

Reeves, Jimmie, 'Television stardom. A ritual of social typification and Individualization'. In: Carey, J., ed. Media, myths and Narratives, London, Sage, 1987.

Strate, Lance, 'Heroes. A communication perspective'. In: Drucker, S. and Cathcart, R., eds. *American heroes in a media age*, Creskill, Hampton Press, 1994.

Wikipedia, "Willem Holleeder" Wikipedia, 20 nov 2012,
http://nl.wikipedia.org/wiki/Willem_Holleeder>